Archiwum Państwowe w Białymstoku zostało powołane dekretem Ministra Oświaty z dnia 10 listopada 1950 r. (Dz.U. Min. Ośw. Nr 1, poz. I z 1951 r.). Realizacja tego zadania ciągnęła się prawie 2 lata. Brak było lokalu i wykwalifikowanej kadry. Swą działalność Archiwum rozpoczęło w kwietniu 1953 r. Prowizoryczne pomieszczenia umożliwiające jego funkcjonowanie mieściły się w tzw. „Loży Masońskiej" przy ul. Kilińskiego 16, czyli w pomieszczeniach Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej.

15 kwietnia 1960 Archiwum Państwowe przeniosło się do zabytkowego budynku przy Rynku Kościuszki 4, który zajmuje do chwili obecnej. Powstały wtedy możliwości systematycznego powiększania zasobu, a także skuteczniejszego jego zabezpieczania opracowywania i udostępniania. Zorganizowano pracownię naukową noszącą imię Jana Glinki, wybitnego i znanego badacza Podlasia. Powstały także pracownie: reprograficzna, introligatorska, a także biblioteka.

W chwili obecnej Archiwum prowadzi działalność na podstawie ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach z 14 lipca 1983 r. (Dz.U. Nr 38, poz. 173 z późn. zm.) jako Archiwum Państwowe w Białymstoku z Oddziałem w Łomży.

Aktualnie zasób białostockiego Archiwum składa się z 2132 zespołów archiwalnych, co stanowi 287676 j.a. = 2956,37 m.b. Obejmuje materiały od początku XVII w. do czasów najnowszych. Najstarszy dokument pochodzi z 1640 r. Jest to Księga grodzka drohicka. Na szczególną uwagę zasługują akta: Kamery i Wojny i Domen z lat 1795-1807, Starszego Notariusza Sądu Okręgowego w Grodnie z lat 1883-1914 (ze względu na specyficzny ustrój urzędu i dokumentację jest to zespół unikalny w zasobie archiwów państwowych w Polsce) oraz urzędów administracji państwowej guberni łomżyńskiej, Urzędu Wojewódzkiego Białostockiego z lat 1920-1939, Urzędu Wojewódzkiego Białostockiego z lat 1944-1950.

Jako urząd wiary publicznej Archiwum wydaje w oparciu o posiadane akta odpisy dokumentów i zaświadczenia. Pracownicy wykonują liczne poszukiwania majątkowe, genealogiczne, odszkodowawcze na rzecz instytucji oraz osób prywatnych z kraju i zagranicy (m.in. za represje ze strony władz komunistycznych). Niestety brak jest w naszym zasobie dokumentacji niemieckich władz okupacyjnych, co uniemożliwia wystawianie poświadczeń osobom, które ubiegają się o odszkodowania za prace przymusowe w czasie II wojny światowej, w ramach Fundacji „Pojednanie". Zainteresowanym osobom udzielane są (w miarę możliwości) informacje dotyczące rozmieszczenia dokumentacji zlikwidowanych instytucji

Zaraz po wojnie?

8 maja 1945 r. dobiegła końca wojna w Europie. Dowództwo niemieckie podpisało bezwarunkową kapitulację. Zakończyła się najbardziej barbarzyńska wojna w dziejach ludzkości. Wielu narodom w Europie ten dzień przyniósł utęskniony koniec okupacji, ucisku terroru, trwogi i lęku. Polsce nie było dane zaznać pełni pokoju i owoców zwycięstwa. Polska powstająca w wyniku II wojny światowej miała funkcjonować na zasadach narzuconych przez głównego triumfatora wojny – Józefa Stalina. Wymyślił on przejściową formę państwa „demokracji ludowej", w którym komuniści mieli najpierw zdobyć pełnię władzy politycznej, a następnie stopniowo przeprowadzić ubezwłasnowolnienie społeczeństwa.

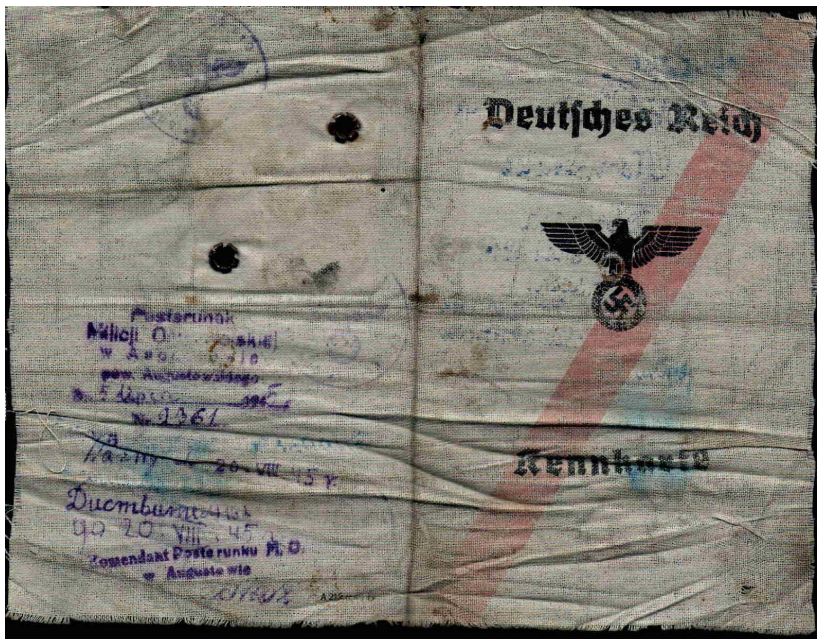
Gdy w Europie kończyła się wojna na Białostocczyźnie stacjonowały wojska sowieckie, zaś obok oficjalnej władzy podporządkowanej komunistom działały zakonspirowane organizacje podziemne. Największe z nich to: Armia Krajowa (AK) oraz Narodowe Zjednoczenie Wojskowe (NZW), powstałe na bazie Narodowej Organizacji Wojskowej i Narodowych Sił Zbrojnych. Po rozwiązaniu AK w styczniu 1945 r. powstała na Białostocczyźnie Armia Krajowa Obywatelska (AKO). W maju 1945 r. AKO podporządkowało się Delegaturze Sił Zbrojnych, a po jego rozwiązaniu weszło w skład organizacji Wolność i Niezawisłość.

NZW posiadało wpływy przede wszystkim w zachodniej części województwa, szczególnie w powiatach: Wysokie Mazowieckie i Łomża. Nie miała zaś swoich organizacji w powiatach: augustowskim, białostockim, i suwalskim. WiN działał na całym terytorium województwa. Na obszarach powiatu bielsko-podlaskiego i częściowo powiatu białostockiego przebywała 5 Wileńska Brygada AK majora Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki".

Organizacje konspiracyjne po stratach zadanych im przez

NKWD powoli odzyskiwały siły i sprawność bojową. Wiosną 1945 r. przeszły do natarcia i zaczęły likwidować administrację gminną stworzoną przez komunistów. Latem 1945 r. wpływy komunistów ograniczyły się do miast powiatowych, gdzie stacjonowały liczne garnizony żołnierzy sowieckich. Białystok, w którym stacjonowały silne oddziały Armii Czerwonej oraz miały swą siedzibę władze wojewódzkie, był penetrowany przez żołnierzy podziemia niepodległościowego. Tak więc na Białostocczyźnie trwała nadal wojna.

W Archiwum Państwowym w Białymstoku znajdują się ciekawe materiały archiwalne obrazujące tworzenie przez komunistów władzy administracyjnej, zachowanie się żołnierzy Armii Czerwonej, represje sowieckiego aparatu terroru, wędrówki ludności, zniszczenia wojenne, walki oddziałów niepodległościowego podziemia z komunistyczną władzą. Cenne materiały archiwalne zawierają następujące zespoły akt: Urząd Wojewódzki Białostocki 1944-1950, Zarząd Miejski w Białymstoku 1944-1950, Wojewódz-

ka Rada Narodowa w Białymstoku 1944-1950, Zbiór afiszów i plakatów 1944-1950, Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej 1944-1948, Wojewódzki Urząd Informacji i Propagandy 1944-1950.

Bardzo dramatyczne wydarzenia obrazują listy osób zaginionych w wyniku obławy w powiatach augustowskim i suwalskim. Zostały sporządzone w marcu 1946 r. przez przewodniczącego Powiatowej Rady Narodowej w Augustowie dr B. Sokołowskiego i przewodniczącego Powiatowej Rady Narodowej w Suwałkach L. Adamowskiego, którzy przesłali je do Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku.

60. rocznica zakończenia wojny w Europie zainspirowała nas do zorganizowania wystawy materiałów archiwalnych z tamtego okresu. Zdajemy sobie sprawę, iż są to materiały jednostronne, wytworzone przez aparat władzy, ale ich kompletność stanowi kapitalne źródło poznania wydarzeń na Białostocczyźnie w latach 1944-1945. Archiwum nie posiada w swoim zasobie dokumentów wytworzonych przez podziemie niepodległościowe, więc nie może

Obwieszczenie.

1. Zgodnie z uchwala Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego, jedynym srodkiem obiegowym na terytorjum Panstwa Polskiego bedzie zloty polski nowej emisji.

2. Do czasu ukazania sie zlotych polskich nowej emisji srodkiem obiegowym na wyzwolonych terenach sa:

a) zlote-emisji krakowskiej (Generalgubernatorstwa)
b) ruble (ZSRR)
c) marki (Rentenmark i Reichsmark).

3. Bank Polski wymieniac bedzie wymienione w p. 2 srodki obiegowe na zlote polskie nowej emisji w stosunku 1:1.

4. Termin wymiany zostanie ogloszony w oddzielnym zarzadzeniu.

5. Nieprzyjmowanie wskazanych w p. 1 i 2 srodkow obiegowych podlega karze pienieznej do zlotych 200.— wzglednie karze aresztu do 4 tygodni.

Pelnomocnik Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego
na wojewodztwo Bialostockie
(—) Leonard Borkowicz mjr

Bialystok, dnia 9 sierpnia 1944 r

wyeksponować ich obok materiałów oficjalnych władz. Posiadamy znikomą ilość zdjęć z tamtego okresu obrazujących np. zniszczenia Białegostoku.

Wystawę kierujemy do mieszkańców naszego regionu, a w szczególności do uczniów białostockich szkół, studentów dla których tamte czasy to już odległa historia. Sądzimy, że wystawa może służyć do pogłębiania wiedzy o małej ojczyźnie, której historię powinniśmy pielęgnować. Na wystawie pokazujemy dokumenty archiwalne w formie wydruków. Czynimy tak, gdyż nie mamy odpowiednich warunków bezpiecznego ich wyeksponowania (np. ochrona przed światłem). Chcemy też aby ta wystawa wzorem poprzedniej, w której wyeksponowaliśmy pieczęcie z naszego zasobu, wędrowała po białostockich szkołach.

Aby ułatwić zwiedzającym poruszanie się po wystawie i lepiej zrozumieć prezentowane dokumenty, poniżej przedstawiamy przegląd wydarzeń na Białostocczyźnie w latach 1944-1945. Wystawa będzie również eksponowana na naszej stronie internetowej.

23 i 24 czerwca 1944 roku na północnym odcinku frontu wschodniego rozpoczęła się wielka ofensywa, nosząca kryptonim „Bagration". Na początku lipca 1944 r. wojska radzieckie dotarły do granic Białostocczyzny. 19 lipca zaczęła się tzw. „operacja białostocka". Brały w niej udział 3 Armia wchodząca w skład 2 Frontu Białoruskiego i lotnictwo szturmowe dowodzone przez generała Hetmana, które intensywnie bombardowało Białystok. Pod koniec lipca Rosjanie zajęli Hajnówkę, Kruszyniany, Bobrowniki, Czeremchę, Siemiatycze, Boćki, Żurobice, Wólkę, Nowosady, Sokółkę. Zaskoczone miejscowe dowództwo Armii Krajowej nie uruchomiło ostatniej fazy planu „Burza". Żołnierze AK nie podjęli ataków na wcześniej wyznaczone obiekty.

26 lipca Niemcy opuścili Białystok, a wieczorem do miasta wkroczyły oddziały sowieckie. Centrum Białegostoku nie istniało, ponieważ Niemcy od 21 lipca zaczęli podpalać miasto. Wysadzili m.in. gmach Dworca Głównego, most przy ulicy Dąbrowskiego, koszary 42 pułku piechoty, Pałac Branickich został spalony. Taki sam los spotkał białostockie fabryki: tytoniową i Sokoła przy ul. Warszawskiej, fabrykę pluszu Bekiera przy ul. Świętojańskiej, fa-

brykę wyrobów drzewnych przy ul. Cieszyńskiej, fabrykę włókienniczą przy ul. Sosnowej, fabrykę włókienniczą Nowika przy ul. Mickiewicza. Niemcy spalili także budynki Liceum Pedagogicznego i Szkoły Ćwiczeń przy ul. Mickiewicza, natomiast Gimnazjum Żeńskie, Izba Skarbowa i gmach Sądu Okręgowego zbombardowało sowieckie lotnictwo. Całkowicie zniszczone zostało centrum Białegostoku (ulice: Piłsudskiego, Sienkiewicza, Rynek Kościuszki, Kilińskiego, Warszawska). W Kościele Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny (fara) i w starym kościele wypadały tylko szyby z okien. Także Kościół św. Rocha nie został uszkodzony. Ogółem w Białymstoku legło w gruzach 5837 budynków o kubaturze ponad 6 milionów sześciennych.

27 lipca przybyła do miasta pierwsza grupa przedstawicieli Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego w składzie: Edwarda Orłowska, Tadeusz Paszta i Zygmunt Zieliński. Towarzyszyło im 18 żołnierzy. W dniu następnym przybyli z Lublina: pełnomocnik na województwo białostockie mjr Leonard Borkowicz i jego zastępca Jerzy Sztachelski. Powołano Milicję Obywatelską, której komendantem mianowano ppor. Tadeusza Pasztę oraz Sąd Grodzki na czele którego stanął Wiktor Popławski. Armia Czerwona zajmowała teren opanowany przez Armię Krajową (ok. 30 tys. żołnierzy) i cywilny aparat Delegatury Rządu. Centrum i zachodnie powiaty województwa były także opanowane przez organizacje narodowe: Narodowe Siły Zbrojne i Narodową Organizację Wojskową, których Komendy Okręgu zgodziły się jako ostatnie na przeprowadzenie akcji scaleniowej z AK.

28 lipca w zajętym przez wojska sowieckie Białymstoku zainstalowali się przedstawicieli następujących instytucji: Miejska Rada Delegatów Ludu Pracującego (Gorsowiet), reprezentująca Białoruską SSR (nawiązywała do okupacji z lat 1939-1941), władze NKWD, struktury kontrwywiadu „Smiersz", oraz komendantura garnizonu Armii Czerwonej dowodzona przez generała Zacharowa. W mieście wprowadzono godzinę policyjną, a także rozwieszono plakaty, w których poinformowano ludność o przyłączeniu Białegostoku do ZSRR. Tego samego dnia odbyły się rozmowy pomiędzy przedstawicielami AK i Rządu Londyńskiego a przedstawicie-

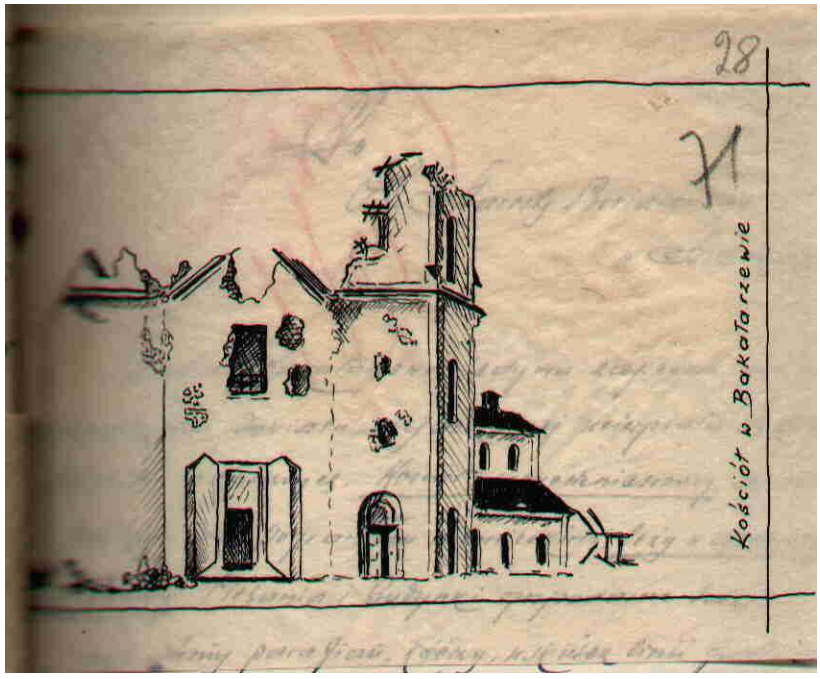
lami Armii Czerwonej. W spotkaniu udział wzięli komendant obwodu AK Białystok – miasto Czesław Hakke pseudonim „Filip" i prezydent Białegostoku Ryszard Gołębiowski pseudonim „Andrzej". Władze sowieckie reprezentował zastępca komendanta garnizonu major Sapiełko. Tegoż dnia odbyły się także rozmowy Delegata Rządu Józefa Przybyszewskiego z generałem lejtnantem Piotrem Sobiennikowem – dowódcą 3 Armii. Nie zawarto żadnych porozumień, a władze sowieckie chciały wyciągnąć jak najwięcej informacji o podziemiu w celu jego całkowitej likwidacji.

Zaraz po wkroczeniu do Białegostoku żołnierze sowieccy rozpoczęli rabunek ocalałych surowców, maszyn, urządzeń fa-

brycznych. Żołnierze okradali szpitale, fabryki. Tzw. „trofiejna kamanda" ścinała słupy trakcji elektrycznej i kradła drut, z warsztatów pocztowych wywieziono tokarnie, maszyny stolarskie. Okradzione zostały warsztaty w Starosielcach, których nie zdołali zniszczyć Niemcy. Tam ukradziono np. szyny, obrabiarki, druty sieci elektrycznej. Wycinano także parki (przetrzebiony został park na Zwierzyńcu), okradziono budynek Teatru Miejskiego, z którego powyrywano drzwi i okna, a także zerwano podłogę. Rabowano także prywatne mieszkania. Żołnierze czuli się bezkarnie, a interwencje władz polskich u komendanta miasta nie odnosiły żadnych skutków.

30-31 lipca 1944 r. w Białymstoku panowała czwórwładza: legalne władze cywilne oraz AK podporządkowane Rządowi RP, sowiecki komendant garnizonu, białoruski „Gorsowiet", przedstawiciele PKWN. Trwała wojna ulotkowa między przedstawicielami PKWN a władzami podporządkowanymi Rządowi RP. Do walki

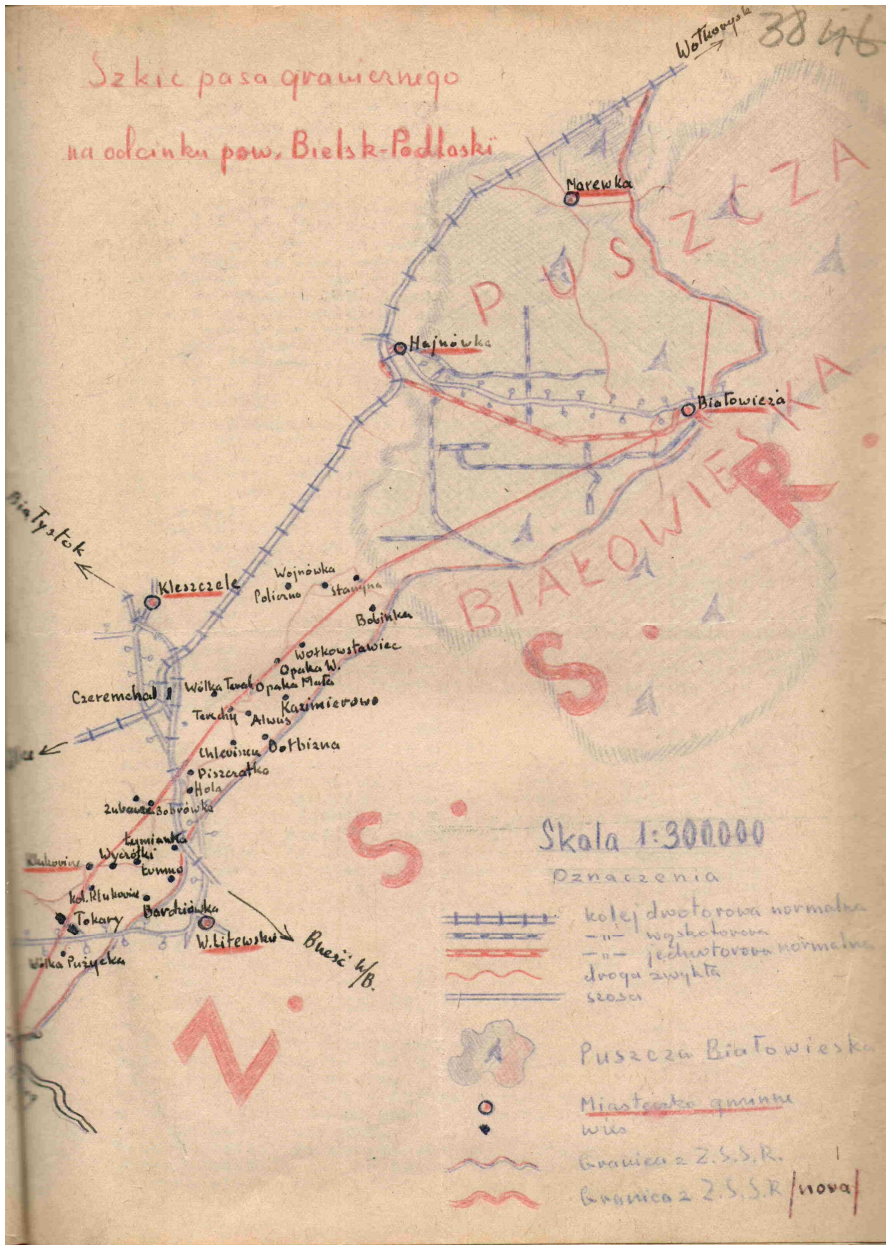
włączył się komendant garnizonu gen Zacharow, który stwierdził, iż jedynym prawnym organem władzy państwowej na wyzwolonych obszarach Polski jest PKWN. Zacharow zażądał od przedstawicieli AK złożenia broni i zgłaszania się w szeregi Wojska Polskiego dowodzonego przez generała Zygmunta Berlinga.

2 sierpnia 1944 r. Józef Przybyszewski, w imieniu Rządu RP w Londynie, oficjalnie rozpoczął urzędowanie jako wojewoda białostocki. Tegoż dnia mianował oficjalnie Ryszarda Gołębiowskiego prezydentem miasta, który już wcześniej pełnił te obowiązki. Porządku na ulicach miasta pilnowała podległa Delegaturze nieuzbrojona straż porządkowa, nosząca na rękawach biało-czerwone opaski. W tym dniu do Mińska wrócił „Gorsowiet" i przedstawiciele rządu białoruskiej SSR, o czym zawiadomiono ludność rozlepiając plakaty z dodatkową informacją, iż Białystok pozostanie w granicach Polski. Jednak z województwa białostockiego wyłączono powiaty grodzieński i wołkowyski.

7 sierpnia 1944 r. aresztowani zostali J. Przybyszewski, stojący na czele V Inspektoratu mjr Władysław Kauffman „Bogusław", R. Gołębiowski, a także inni oficerowie AK. Dowództwo widząc co się zaczyna dziać nakazało ponowne zakonspirowanie oddziałów. Postawa władz sowieckich spowodowała częściową dezorganizację wśród białostockiego Inspektoratu AK i pozbawionej kierownictwa Delegatury. Miejscowe dowództwo AK pozbawione było łączności z będącym po drugiej stronie frontu Władysławem Liniarskim „Mścisławem". Lokalni dowódcy sami musieli podejmować decyzje.

Do 12 sierpnia 1944 r. wojska sowieckie wkroczyły do następujących miejscowości: Dąbrowa Białostocka, Starokamienna, Reszkowce, Nowowola, Janów, Czarna Wieś, (Czarna Białostocka), Bielsk Podlaski, Ryboły, Augustowo, Rajsk, Plutycze, Sztabin, Suchowola, Korycin, Krukowszczyzna, Milewskie, Knyszyn i Łapy, Klewianka, Trzcianne, Nowa Wieś, Wnory, Sokoły.

12 sierpnia 1944 r. w Białymstoku powstał Wojewódzki Urząd Informacji i Propagandy. Początkowo funkcjonował jako Wydział Informacji i Propagandy i stanowił komórkę organizacyjną Urzędu Wojewódzkiego Białostockiego. Analogiczne w ramach

Szkic pasa granicznego
na odcinku pow. Bielsk-Podlaski
Wołkowysk
38 46
Narewka
PUSZCZA
Hajnówka
Białowieża
BIAŁOWIESKA
Białystok
Kleszczele
Wojnówka
Polinowo
Stawiny
Bobinka
Wołkowstawiec
Opaka W.
Opaka Mała
Czeremcha
Wólka Tarak
Kazimierowo
Tarachy
Alwus
Chlewicze
Dobrzyniewo
Piszczatko
Hola
Zubowce
Bobrówka
Łumiańska
Wysocki
Łumno
Kol. Rukowie
Tokary
Bardziańska
W. Litewska
Bielsk W/B.
Mała Puszcza
Skala 1:300000
Oznaczenia
kolej dwutorowa normalna
— " — wąskotorowa
— " — jednotorowa normalna
droga zwykła
szosa
Puszcza Białowieska
Miasteczko gminne
wieś
Granica z Z.S.S.R.
Granica z Z.S.S.R. /nowa/

starostw powiatowych funkcjonowały referaty informacji i propagandy. Funkcję naczelnika Urzędu pełnił były działacz Komunistycznej Partii Polski, a następnie PPR Arkadiusz Łaszewicz. Swą działalnością Urząd obejmował obszar całego województwa. Urząd działał do 1947 r.

13 sierpnia 1944 r. w Białymstoku odbyło się zebranie organizacyjne Polskiej Partii Robotniczej, w którym uczestniczyło 45 osób. Powołano Obwodowy Komitet PPR na czele którego stanęła I sekretarz Edwarda Orłowska, II sekretarzem został Feliks Lorek. W skład Egzekutywy weszli: Leonard Borkowicz, Zygmunt Kościński, Jan Kozłowski, Julian Kubiak, Władysław Nieśmiałek, Tadeusz Paszta, Ewelina Sawicka i Jerzy Sztachelski. Siedzibą Obwodowego Komitetu oraz Komitetu Wojewódzkiego w sierpniu był lokal przy ulicy Mickiewicza 34, a następnie przeniesiono się do lokalu przy ulicy Mickiewicza 11. Po miesiącu działalności wojewódzka organizacja PPR liczyła zaledwie 82 członków, przy czym wszyscy oni znajdowali się w Białymstoku. W terenie nie było żadnych instancji i organizacji PPR. Po półrocznej działalności PPR liczyła tylko ok. 1 tys. członków i w skali kraju była jedną z najsłabszych organizacji.

15 sierpnia 1944 r. przedstawiciele PKWN wydali dekret o przeprowadzeniu mobilizacji. W odpowiedzi na to w tydzień później ukazał się w Białymstoku odezwa nowego Okręgowego Delegat Rządu – „Bożymira" (p.por. Henryk Jastrzębski) o wstrzymaniu ujawniania ogniw Delegatury oraz wezwał do bojkotu zarządzeń przedstawicieli PKWN. Ze wschodnich terenów Rzeczypospolitej okupowanych przez ZSRR dochodziły informacje o masowych aresztowaniach i wywózkach obywateli polskich w głąb ZSRR. Obawiano się, iż ten sam los może spotkać zmobilizowanych na Białostocczyźnie.

Jednak do końca września 1944 r. zostało wcielonych do wojska około 90 oficerów, 1200 podoficerów i ponad 6000 poborowych z Białegostoku i okolicy. Nie zdołano się przeciwstawić mobilizacji ze względu na terror jaki zapanował po wkroczeniu oddziałów sowieckich do Białegostoku.

28 sierpnia 1944 r. Białymstoku odbyło się pierwsze posie-

dzenie Wojewódzkiej Rady Narodowej. W jej skład weszły 23 osoby. Przewodniczącym Rady wybrano Jerzego Sztachelskiego, wiceprzewodniczącym Jakuba Antoniuka i Władysława Nieśmiałka, sekretarzem Tadeusza Jackowskiego. Na tym posiedzeniu zgłoszono kandydaturę nowo wybranego przewodniczącego na stanowisko wojewody.

W Bielsku Podlaskim odbyło się pierwsze posiedzenie Powiatowej Rady Narodowej. Wybrano Prezydium w składzie: Wincenty Hermanowski – przewodniczący, Edward Zalewski sekretarz. Starostą powiatowym mianowano Michała Drzewieckiego.

Powstała także Miejska Rada Narodowa w Białymstoku. Na jej czele stanął Witold Wenclik, jego zastępcami wybrano Jana Pietkiewicza i Jana Janowskiego, sekretarzem wybrano Józefa Buraka. Witold Wenclik pełnił także obowiązki prezydenta miasta.

W sierpniu 1944 r. do Białegostoku przybyła kilkudziesięcioosobowa grupa funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego. Na jej czele stał por. Faustyn Grzybowski, któremu powierzono zadanie utworzenia aparatu bezpieczeństwa. Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku powstał we wrześniu 1944 r. Szefem został Grzybowski, który swój urząd pełnił do stycznia 1945 r. Następnie na to stanowisko mianowano ppor. Tadeusza Piątkowskiego. Z kolei organizatorem i pierwszym szefem Powiatowego UBP w Białymstoku został sierżant Mikołaj Łojko, którego w styczniu 1945 r. zastąpił chorąży Stanisław Stańczuk. W Białymstoku zorganizowano również Miejski UBP. Na kierownika tego urzędu wyznaczono chorążego Piotra Grzymajłę. Do końca 1944 r. powstały również Powiatowe UBP w Bielsku Podlaskim, Sokółce, Łomży i Wysokiem Mazowieckiem. W Suwałkach i Augustowie zorganizowano je dopiero na początku 1945 r.

Pracę niektórych UBP kontrolował „sowietnik", czyli radziecki doradca. Miał on do dyspozycji pododdziały NKWD. Przeprowadzały one aresztowania podejrzanych o działalność antyradziecką, jak i proniemiecką w czasie poprzedniej okupacji. Niezależnie od nich operacje zwalczania podziemia prowadziły również terenowe oddziały operacyjne NKWD.

19 października 1944 r. przybył do Białegostoku 108 pułk pograniczny NKWD. Liczył on 1400 żołnierzy i był odpowiedzialny za utrzymanie bezpieczeństwa na terenie miasta, ochronę aresztów i więzień. W Białymstoku do 30 lipca przebywał także Wiktor Abamukow- szef sowieckiego kontrwywiadu wojskowego „Smiersz".

Już od połowy sierpnia 1944 r. zaczęły się zakrojone na bardzo szeroką skalę aresztowania członków AK. Dnia 7 i 8 listopada wywieziono na wschód 2 transporty po 25 wagonów aresztowanych żołnierzy AK i Volksdeutschów. Trzeci transport odjechał z Białegostoku 13 listopada.

Rady narodowe zostały utworzone na podstawie ustawy z 11 września 1944 roku „O organizacji i zakresie działania rad narodowych". Do ich zadań należało planowanie działalności publicznej oraz kontrola rządowych i samorządowych organów wykonawczych. Członkami RN byli: przedstawiciele legalnych organizacji i zrzeszeń, wybitne i zasłużone dla władzy ludowej osobistości.

Struktura rad była związana ściśle z podziałem terytorialnym kraju. Na terenie państwa polskiego działały na zasadzie hierarchicznego podporządkowania gminne, miejskie, powiatowe i wojewódzkie rady narodowe. Na ich czele stała KRN, która sprawowała nadzór. Podstawową formą działalności wszystkich RN były sesje plenarne, zaś organami wewnętrznymi rad były prezydia i komisje. W skład prezydiów wchodzili wyłącznie radni. Organ ten reprezentował rady na zewnątrz, zwoływał sesje, kontrolował prace komisji i nadzorował rady niższego szczebla. Był to wzorowany na systemie sowieckim nowy twór administracyjny.

Równolegle z organami administracji ogólnej tworzyły się urzędy administracji specjalnej. 17 sierpnia w Białymstoku powstała Izba Skarbowa, organ administracji skarbowej II stopnia. Podlegały jej urzędy skarbowe z całego województwa. Dwa dni później dekretem PKWN powołano do życia Wojewódzki Urząd Ziemski w Białymstoku oraz powiatowe urzędy ziemskie. Były to organy niezależne od administracji ogólnej. Miały za zadanie przeprowadzenie reformy rolnej.

W sierpniu 1944 roku utworzono Kuratorium Okręgu Szkol-

nego Białostockiego. Kuratorem został mianowany Jan Młynarczyk, a po jego wyjeździe na to stanowisko powołano Eugenię Krassowską.

6 września w Sejnach powołano Tymczasową Radę Administracyjną dla pow. Suwalskiego. Przewodniczył jej Stanisław Łapot. Po wyzwoleniu Suwałk w dniu 23 października 1944 r. władze przeniosły się do miasta.

W województwie białostockim, podobnie jak na innych terenach wprowadzono kartki żywnościowe. Kartki otrzymywała tylko ludność pracująca, którą ponadto podzielono na trzy kategorie. Największe racje żywnościowe dostawali obywatele zaliczani do I kategorii, zaś normy III grupy były wręcz głodowe. Należało im się co miesiąc m.in. 10 kilogramów chleba, 0,25 kilograma cukru, 0,75 kilograma mięsa, 12 kilogramów ziemniaków. Zaliczeni do pierwszej kategorii (urzędnicy administracji oraz wojskowi) otrzymywali dwukrotnie większe przydziały żywności. Osoby, które nie pracowały nie otrzymywały kartek żywnościowych. Mimo posiadania kartek żywności nie można było kupić w sklepach bo jej po prostu nie było. Jedynie można było ją nabyć po wysokich cenach na czarnym rynku. Stosunek cen państwowych do rynkowych kształtował się w granicach 1: 40. Szalała drożyzna.1 kilogram kiełbasy kosztował 250 zł, kilogram masła 210 zł. Ciepłą koszulę można było zakupić za 750 zł, a męskie kamasze kosztowały 2,8 tys. zł. Pensje urzędnicze i nauczycielskie kształtowały się w graniach 450-1,2 tyś zł.

9 września1944 r. Przewodniczący Polskiego Komitetu wyzwolenia Narodowego Edward Osóbka- Morawski i przewodniczący Rady Komisarzy Ludowych Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Rad Ponomarenko podpisali układ w którym obie strony zobowiązały się do ewakuacji wszystkich obywateli narodowości białoruskiej, ukraińskiej, rosyjskiej i rusińskiej zamieszkałych w powiatach białostockim, augustowskim, sokólskim, szczuczyńskim, łomżyńskim, wysokomazowieckim oraz innych regionach Polski, a także przystąpić do ewakuacji wszystkich Polaków i Żydów będących obywatelami polskimi do 17 września 1939 r. zamieszkujących zabrane Polsce i przyłączone do ZSRR obszary, włączone w

tym okresie do BSRR na terytorium Polski. Ewakuacja miała być dobrowolna.

22 września 1944 r. w kinie „Świat" rozpoczął działalność Teatr w Białymstoku. W premierowym przedstawieniu wystawiono dramat Stefana Żeromskiego „Uciekła mi przepióreczka" w reżyserii Joanny Błońskiej. Na Białostocczyźnie uruchomiono także 3 szpitale na 340 łóżek. Pracowało w nich 61 lekarzy medycyny, 11 lekarzy stomatologów, 70 położnych i 182 pielęgniarki. Rozpoczęły produkcję dwa zakłady garbarskie zatrudniające 130 robotników, uruchomiono także 5 tartaków. Podjęto prace nad odbudową zakładów w Czarnej Wsi (Czarna Białostocka) i fabryki sklejek w Dojlidach.

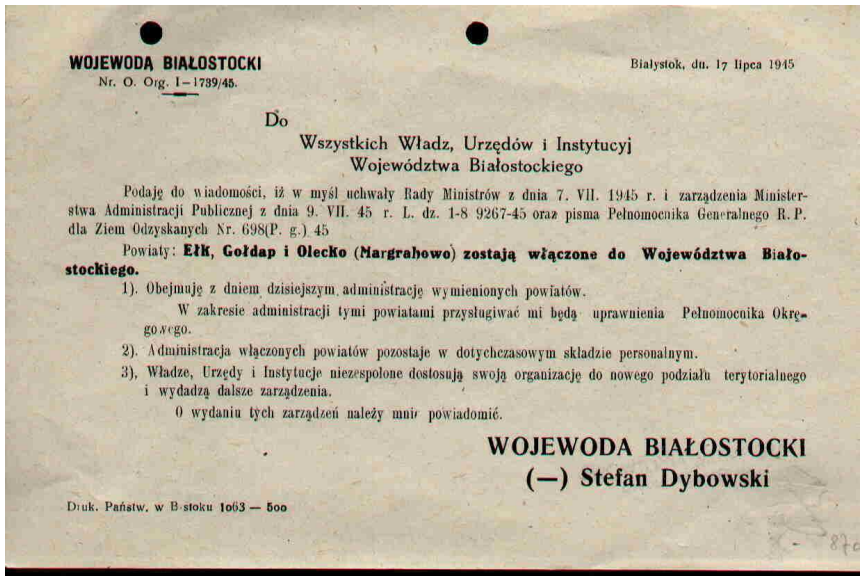
W październiku 1944 r. Komenda Okręgu Narodowej Organizacji Wojskowej Białymstoku, realizując wytyczne Zarządu Głównego Stronnictwa Narodowego o utworzenie samodzielnej organizacji pod nazwą Narodowe Zjednoczenie Wojskowe wycofała swe oddziały ze struktur AK i na bazie komend powiatowych NOW i NSZ przystąpiła do tworzenia nowej organizacji. Jej podstawą miały być siły NOW i NSZ, a także niektóre oddziały AK,

które utraciły kontakt z dowództwem. W tym czasie organizacje konspiracyjne wobec nasycenia tereny wojskiem i dość aktywne działalności NKWD i „Smierszu" nie przejawiały większej aktywności. Ich działalność skupiała się na organizowaniu pomocy dla uciekinierów zza linii Curzona, organizowaniu dezercji z oddziałów Berlinga, prowadzeniu działalności wydawniczej, organizowaniu wywiadu i kontrwywiadu.

Pod koniec października 1944 r. wojska sowieckie wkroczyły do Augustowa. W Białymstoku uruchomiona została pierwsza turbina elektrowni białostockiej, uruchomiono Państwowe Zakłady Mechaniczne, otwarto pierwszy sklep Spółdzielni Spożywców „Jedność Robotnicza", powołany został Sąd Okręgowy na czele którego stanął Wiktor Popławski, urzędowanie rozpoczął prokurator Sądu Okręgowego Andrzej Joel. Rozpoczęła pracę Państwowa Huta Szkła, która wyprodukowała pół miliona butelek. Zakład zatrudniał 180 osób.

Rozpoczęła pracę Miejska Biblioteka Publiczna. Księgozbiór liczył około 1000 woluminów wygrzebanych spod gruzów budynku Teatru Miejskiego. Swą siedzibę miała przy ulicy Orzeszkowej.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr. O. Org. I – 1739/45.

Białystok, dn. 17 lipca 1945

Do
Wszystkich Władz, Urzędów i Instytucyj
Województwa Białostockiego

Podaję do wiadomości, iż w myśl uchwały Rady Ministrów z dnia 7. VII. 1945 r. i zarządzenia Ministerstwa Administracji Publicznej z dnia 9. VII. 45 r. L. dz. 1-8 9267-45 oraz pisma Pełnomocnika Generalnego R. P. dla Ziem Odzyskanych Nr. 698(P. g.) 45

Powiaty: **Ełk, Gołdap i Olecko (Margrabowo) zostają włączone do Województwa Białostockiego.**

1). Obejmuję z dniem dzisiejszym administrację wymienionych powiatów.
W zakresie administracji tymi powiatami przysługiwać mi będą uprawnienia Pełnomocnika Okręgowego.

2). Administracja włączonych powiatów pozostaje w dotychczasowym składzie personalnym.

3). Władze, Urzędy i Instytucje niezespolone dostosują swoją organizację do nowego podziału terytorialnego i wydadzą dalsze zarządzenia.
O wydaniu tych zarządzeń należy mnie powiadomić.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
(—) Stefan Dybowski

Druk. Państw. w Białymstoku 1063 — 500

Dekretem z dnia 18 sierpnia 1944 r. PKWN wyznaczyło obowiązkowe dostawy na 7 września 1944 r. Wobec potrzeby aprowizacji zaopatrzenia armii Biuro Ekonomiczne poleciło Związkowi Gospodarczemu Spółdzielni Rolniczo – Handlowych natychmiastowe przyjmowanie obowiązkowych dostaw. Przy odbiorze dostaw zapłata została ustalona w dekrecie. W związku z dekretem PKWN przewodniczący Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku dr Jerzy Sztachelski zobowiązał sołtysów do natychmiastowego zwołania zebrań swych gromad, celem dokonania wyboru gromadzkich komisji dostawowych i dostarczenia sprawozdań przewodniczącym Rad Gminnych (wójtom) o dokonanych wyborach komisji nie później niż do 4 września z podaniem nazwisk przewodniczących i ilości członków komisji.

Jako jedne z pierwszych województwo białostockie przeprowadziło na swym obszarze reformę rolną. Zgodnie z dekretem miały ją realizować Urzędy Ziemskie, powołane 15 sierpnia 1944 r. Ich zadaniem było obliczanie ilości ziemi, przeznaczonej do podziału i sporządzenie list osób, którym miała być ona przydzielona. W listopadzie powołano wojewódzkiego pełnomocnika do spraw reformy rolnej, którym został członek PPS Bolesław Sokół. Na jego zastępców wyznaczono Stefana Wengierowa (PPR) i Józefa Olejnickiego (SL). Następnie mianowali oni pełnomocników powiatowych i gminnych, zaś do propagowania reformy rolnej zorganizowali brygady robotnicze.

5 września 1944 r. przewodniczący WRN w Białymstoku dr J. Sztachelski wydał zarządzenie w którym w związku z działaniami wojennymi na terytorium województwa białostockiego nakazał by ludność z terenów przyfrontowych powiatów augustowskiego, sokólskiego, białostockiego, szczuczyńskiego i łomżyńskiego i częściowo wysykomazowieckiego ewakuowała się do sąsiednich tyłowych gmin, znajdujących się poza strefą działań wojennych według wskazówek udzielonych przez wojskowe władze radzieckie. Przewodniczący rad narodowych, starostowie, burmistrzowie i wójtowie zostali zobowiązani do przeprowadzenia planowej akcji ewakuacyjnej. We wsi Chojnowo gmina Trzcianne mieszkańcy niechętnie przyjęli do wiadomość o ewakuacji i nie chcieli wyko-

S p i s

imienny osob zatrzymanych masowo latem 1945 r. przez oddzialy wojskowe z terenu powiatu Augustowskiego.

Nazwisko i imie.	miejsce zam.	data urodz.	data areszt.	kto zatrzymal.
Kondracki Pawel	Augustow,ul. Zygmuntowska Nr.16.	17.VII.906	26.VII.1945	Woj.Wladze Sow. 7wiecz.z domu
Wisniewski Jozef	Augustow,ul. Limanowskiego Nr.111.	15.X.1891	17.vII.1945	Woj.Wladze Sow. 23 w nocy z domu
Olechnowicz Stanis.	Augustow,ul. Grodzenska Nr.70.	15.I.1922	17.VII.1945	Woj.Wladze Sow. 3 rano z domu
Soltys Leonard	Augustow,ul. Krakowska Nr.16.	11.XI.906	17.VII.1945	Woj.Wladze Sow. 23 w nocy z domu
Zylinski Jan	Augustow,ul. Rajgrodzka Nr.3.	16.VII.896	17.VII.1945	Woj.Wladze Sow. 2 w nocy z domu
Janik Lucjusz	Augustow,ul. Mostowa Nr.23.	19.V.1907	17.VII.1945	Woj.Wladze Sow. 11 rano z miej.p
Romanowski Boles.	Augustow,ul. Ks.Skorupki,11	25.I.889	27.VII.1945	Woj.Wladze Sow. 8 wiecz.z domu
Borucki Franciszek	Augustow, ul. Rynek, Nr.20.	26.I.1901	17.VII.1945	Woj.Wladze Sow. 11 rano od pracy
Sienkiewicz Bolesl.	Augustow,ul. Limanowskiego Nr.123.	9.I.1909	17.VII.1945	Woj.Wladze Sow. 1 w nocy z domu
Niedzwiecki Stanisl.	Augustow,ul. Limanowskiego Nr.74.	15.II.1921	17.VII.1945	Woj.Wladze Sow. 1 w nocy z domu
Judycki Aleksander	Augustow,ul. Grodzienska 74	15.II.1886	17.VII.1945	Woj.Wladze Sow. 3 rano z domu
Ciehanowicz Aleksander	Augustow, Dz.Limanowskiego Nr.144	3.IX.1913	17.VII.1945	Woj.Wladze Sow. 23 w nocy z domu
[illegible]szynski Henryk	Augustow, Dz.Limanowskiego Nr.26x 165	20.VII.1907	17.VII.1945	Woj.Wladze Sow. 12 w nocy z domu

nać poleceń władz. Przybyły oddział wojskowy oddał strzały w powietrze, raniąc przy tym gospodarza ze wsi Chojnowo Aleksandra Stypułkowskiego .

3 grudnia 1944 r. Wojewódzki Urząd Informacji i Propagandy, którym kierował Arkadiusz Łaszewicz wydrukował 1. numer tygodnika „Jedność Narodowa". W lipcu 1945 r. przekształcił się on w pismo wydawane trzy razy w tygodniu, zaś jako dziennik ukazywał się dopiero od 9 maja 1946 r. Zespołem redakcyjnym „Jedności Narodowej" kierowała Ewelina Szczęsna –Sawicka, działaczka KKP, później PPR. Jej zastępcą był Jerzy Rawicz. Na łamach tego dziennika dominowały informacje o odbudowie Białegostoku, przedruki wiadomości krajowych i zagranicznych, z gazet łódzkich i warszawskich. Z terenu województwa drukowano informacje o zmaganiach ze zbrojnym podziemiem, nazywanym wtedy bandami lub podziemiem reakcyjnym. Od kwietnia 1945 r. wydawano ulotkę „Wiadomości Radiowe".

W celu wypełnienia powierzonych zadań WUI i P w Białymstoku wydał w sierpniu pierwsze pisma, a właściwie ich surogaty: białostockie „Wiadomości Radiowe" i suwalskie „ Komunikaty Radiowe". Pierwsza ogólnowojewódzka gazeta ukazała się w grudniu 1944 r. Był to tygodnik noszący tytuł „Jedność Narodowa". Jednakże zanim ukazały się pierwsze numery tej gazety władze sowieckie wydały pisma frontowe w języku polskim. Jedną z nich była „Wolna Polska", wydawana od drugiej połowy sierpnia 1944 r. do końca stycznia 1945 r. przez Zarząd Polityczny II Frontu Białoruskiego.

26 stycznia 1945 r. powstał Wojewódzki Oddział Państwowego Urzędu Repatriacyjnego w Białymstoku. Przed powstaniem Oddziału na terenie województwa istniał Wojewódzki Inspektorat Osadnictwa, któremu podlegały rejonowe inspektoraty osadnictwa w Białymstoku, Sokółce i Waliłach. Swą działalnością Oddział obejmował także wschodnią część byłych Prus Wschodnich. Powstały inspektoraty osadnictwa w Nordenborku (Nordenburg) i Gierdawach (Gerdauen) (zlikwidowane po włączeniu tych terenów do ZSRR), Białej Piskiej, Giżycku (wówczas Łuczany), Orzyszu, Mrągowie (wówczas Żądzbork), Węgorzewie (wówczas Węgo-

bork) oraz Kętrzynie (wówczas Rastenbork). Pod koniec września wszystkie wymienione inspektoraty zostały podporządkowane Wojewódzkiemu Oddziałowi PUR w Olsztynie. Od tego czasu Oddział PUR w Białymstoku obejmował wyłącznie obszar województwa białostockiego.

31 stycznia 1945 r. do Białegostoku przybył pierwszy transport z repatriantami z terenów zajętych przez ZSRR. Brak pojazdów na terenie miasta stanowił duże utrudnienie w ich przetransportowaniu na inne obszary. W następnych tygodniach przybyło dalszych 7 transportów. Ze względu na toczące się działania wojenne na północy i zachodzie repatrianci osiedlali się w powiatach białostockim i sokólskim.

W lutym 1945 r. Komendant Białostockiego Okręgu AK ppłk Władysław Liniarski „Mścisław" by utrudnić penetrację podporządkowanych sobie oddziałów przez NKWD przemianował Okręg AK w Armię Krajową Obywatelską (używano także nazw: OAK – Obywatelska Armia Krajowa i AKO – Armia Krajowa Obywateli). Wprowadził też nowe kryptonimy i nazwy. AKO działała na terenie wszystkich przedwojennych powiatów województwa białostockiego. Miała też zorganizowaną siatkę także na terenie powiatów wchodzących w skład województwa warszawskiego, a których komendy obwodów (Ostrołęka i Ostrów Mazowiecka) podporządkowane były Komendzie Okręgu Białystok.

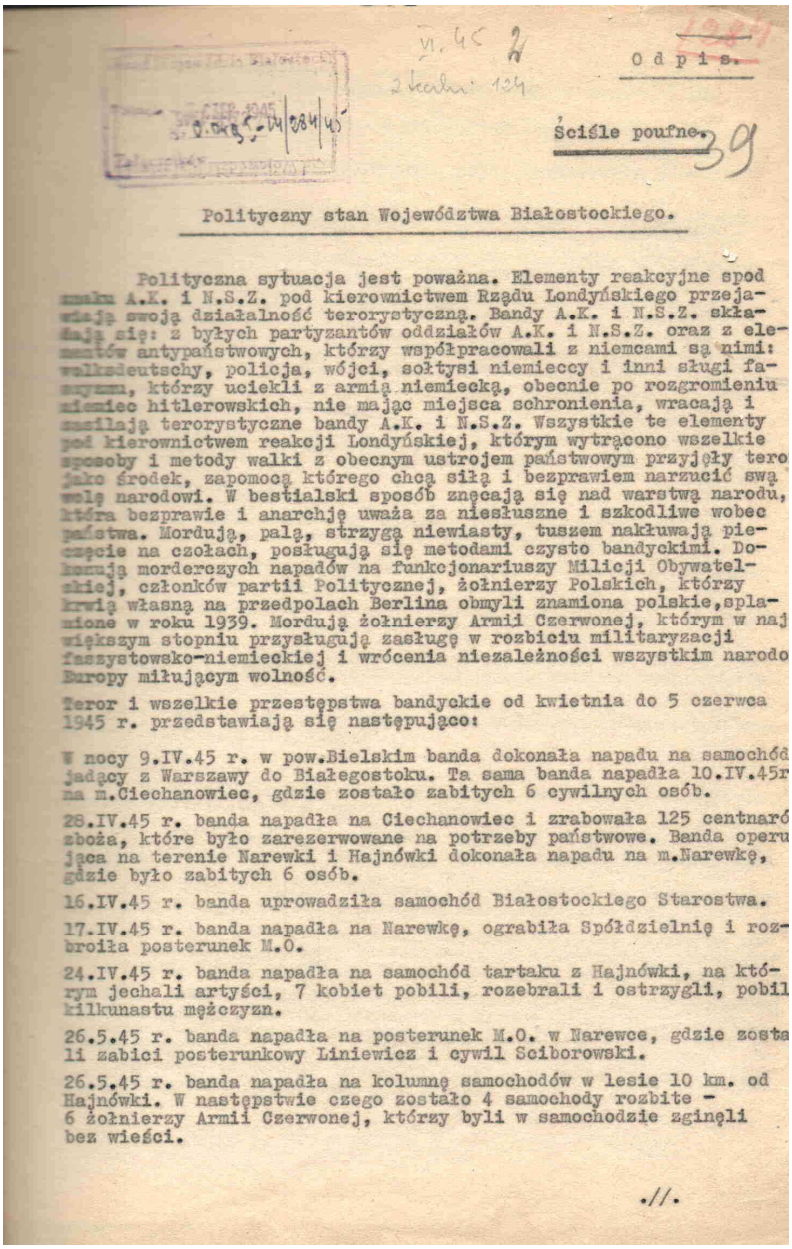
W maju 1945 r. województwo białostockie składało się z 9 powiatów, w tym jednego miasta (Białystok) stanowiącego powiat grodzki. Graniczyło ono od północy z obszarem byłych Prus Wschodnich i Socjalistyczną Republiką Litewską, od wschodu z socjalistyczną Republiką Białoruską, od południa z województwem lubelskim, od zachodu z województwem warszawskim. W porównaniu do 1939 r, zostało ono uszczuplone o powiaty: grodzieński, wołkowyski i 4 gminy z powiatu augustowskiego (Hołynka, Łabno, Balla Wielka, Wołłowiczowce) które zostały włączone do BSRR, a powiększone o powiat łomżyński z woj. warszawskiego i gm. Klukowicze z b. województwa poleskiego. 7 lipca 1945 do obszaru województwa białostockiego włączone zostały 3 powiaty: Ełk, Gołdap, Olecko. Obszar województwa podzielony był na następujące

powiaty: augustowski, białostocki, bielski, ełcki, gołdapski, łomżyński, olecki, sokólski, suwalski, szczuczyński, wysokomazowiecki. Ukształtowane po II wojnie światowej województwo białostockie obejmowało 21434 km^2. Był to teren nizinny o charakterze rolniczym. Województwo białostockie zamieszkiwało 921356 mieszkańców, w tym Polacy stanowili 802812 czyli 87,06%, Białorusini 106000 – 11,55%, Żydzi 1200 – 0,13%, Rosjanie 8000 – 0,90%, Litwini 3344 – 0,36% Przeciętne zaludnienie 42 mieszkańców na km¸. Głównym zajęciem ludności było rolnictwo;

6 lipca 1945 r. Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej i Rząd ZSRR podpisały umowę, w której Stalin wyraził zgodę na zmianę obywatelstwa sowieckiego na polskie osobom, które miały je do 17 września 1939 r. i zgodnie z ich wolą zezwolić im na przesiedlenie się na terytorium Polski. Rząd Polski zgodził się na zmianę obywatelstwa osobom narodowości rosyjskiej, ukraińskiej, białoruskiej i litewskiej, a także ich wyjazd z Polski .

W lipcu 1945 r. wojewoda białostocki Stefan Dybowski włączył w skład województwa białostockiego trzy powiaty Okręgu Mazurskiego (dawne Prusy Wschodnie) Ełk, Gołdap, Olecko weszły w skład województwa białostockiego. Zorganizowany tam samorząd terytorialny, rady narodowe i urzędy bezpieczeństwa podporządkowano organom wojewódzkim. Przystąpiono również do zasiedlenia tych ziem ludnością polską. Miejscową ludność poddano weryfikacji narodowościowej. Mazurom i tym którzy udowodnili polskie pochodzenie nadano obywatelstwo polskie. Na terenie województwa białostockiego zorganizowano 12 powiatów, jedno miasto na prawach powiatu, 131 gmin wiejskich oraz 3692 gromady.

W lipcu 1945 r. Dowództwo Armii Czerwonej obawiając się działań polskiego podziemia niepodległościowego postanowiło przeprowadzić w dniach 11-24 lipca szeroką operację wojskową. Jednostki radzieckie postawiono w stan gotowości bojowej, a na obszarze powiatów augustowskiego i suwalskiego wprowadzono stan wyjątkowy. O swych decyzjach Rosjanie poinformowali władze polskie oraz przedstawicieli PPR. Ograniczono swobodę poruszania się ludności w powiatach augustowskim i suwalskim.

VI. 45 2
2 teczka 134

Odpis.

Ściśle poufne. 39

Polityczny stan Województwa Białostockiego.

Polityczna sytuacja jest poważna. Elementy reakcyjne spod znaku A.K. i N.S.Z. pod kierownictwem Rządu Londyńskiego przejawiają swoją działalność terorystyczną. Bandy A.K. i N.S.Z. składają się: z byłych partyzantów oddziałów A.K. i N.S.Z. oraz z elementów antypaństwowych, którzy współpracowali z niemcami są nimi: volksdeutschy, policja, wójci, sołtysi niemieccy i inni sługi faszyzmu, którzy uciekli z armią niemiecką, obecnie po rozgromieniu niemiec hitlerowskich, nie mając miejsca schronienia, wracają i zasilają terorystyczne bandy A.K. i N.S.Z. Wszystkie te elementy pod kierownictwem reakcji Londyńskiej, którym wytrącono wszelkie sposoby i metody walki z obecnym ustrojem państwowym przyjęły terojako środek, zapomocą którego chcą siłą i bezprawiem narzucić swą wolę narodowi. W bestialski sposób znęcają się nad warstwą narodu, która bezprawie i anarchję uważa za niesłuszne i szkodliwe wobec państwa. Mordują, palą, strzygą niewiasty, tuszem nakłuwają pieczęcie na czołach, posługują się metodami czysto bandyckimi. Dokonują morderczych napadów na funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej, członków partii Politycznej, żołnierzy Polskich, którzy krwią własną na przedpolach Berlina obmyli znamiona polskie, splamione w roku 1939. Mordują żołnierzy Armii Czerwonej, którym w największym stopniu przysługują zasługę w rozbiciu militaryzacji faszystowsko-niemieckiej i wrócenia niezależności wszystkim narodo Europy miłującym wolność.

Teror i wszelkie przestępstwa bandyckie od kwietnia do 5 czerwca 1945 r. przedstawiają się następująco:

W nocy 9.IV.45 r. w pow.Bielskim banda dokonała napadu na samochód jadący z Warszawy do Białegostoku. Ta sama banda napadła 10.IV.45r na m.Ciechanowiec, gdzie zostało zabitych 6 cywilnych osób.

28.IV.45 r. banda napadła na Ciechanowiec i zrabowała 125 centnaró zboża, które było zarezerwowane na potrzeby państwowe. Banda operu jąca na terenie Narewki i Hajnówki dokonała napadu na m.Narewkę, gdzie było zabitych 6 osób.

16.IV.45 r. banda uprowadziła samochód Białostockiego Starostwa.

17.IV.45 r. banda napadła na Narewkę, ograbiła Spółdzielnię i rozbroiła posterunek M.O.

24.IV.45 r. banda napadła na samochód tartaku z Hajnówki, na którym jechali artyści, 7 kobiet pobili, rozebrali i ostrzygli, pobil kilkunastu mężczyzn.

26.5.45 r. banda napadła na posterunek M.O. w Narewce, gdzie zosta li zabici posterunkowy Liniewicz i cywil Sciborowski.

26.5.45 r. banda napadła na kolumnę samochodów w lesie 10 km. od Hajnówki. W następstwie czego zostało 4 samochody rozbite – 6 żołnierzy Armii Czerwonej, którzy byli w samochodzie zginęli bez wieści.

.//.

12 lipca 1945 r. kierownik Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Augustowie przetłumaczył na język rosyjski spisy zarejestrowanych członków Armii Krajowej na terenie powiatu. Podobne dane zostały przekazane sztabowi wojsk radzieckich. Powiaty augustowski i suwalski, a szczególnie Puszczę Augustowską przeczesywały oddziały NKWD, wojska, funkcjonariuszy PUBP. W trakcie prowadzonych działań oddziały dopuszczały się zabójstw, rabunków i gwałtów. Doszło też do potyczek z oddziałami polskiego podziemia.

W wyniku obławy w powiatach augustowskim i suwalskim zaginęło bez śladu około 600 osób. Prawdopodobnie zostały one wywiezione do ZSRR i stracone. Do dziś nie udało się ustalić miejsca ich pochówku.

22 września 1945 r. Wojewoda Białostocki Stefan Dybowski powołał Komisję Szacunkową w składzie: Bernard Matejko – przedstawiciel Wojewody Białostockiego, Wacław Sztachelski – przedstawiciel Wojewódzkiego Urzędu Ziemskiego i lejtenant A.A Smirnow – przedstawiciel Rady Wojennej Armii Czerwonej. Zadaniem Komisji było oszacowanie szkód wyrządzonych przez przemarsz Wojsk Armii Czerwonej oraz przepędzanie bydła i koni z Niemiec do ZSRR przez województwo białostockie. Podczas swych prac Komisja oszacowała, iż w roku 1944/45 straty spowodowane przez Armię Czerwoną wyniosły łącznie 188219599 zł, w tym 155569674 zł w płodach rolnych i 32649925 zł w inwentarzu i sprzęcie.

Bibliografia

Chodunaj Stanisław, *Wieś białostocka w latach 1944-48. (Z życia politycznego i społecznego)*, Warszawa 1980.

Dobroński Adam, *Białystok. Historia miasta*, Białystok 2001.

Filipowicz Mariusz, *Obława augustowska w lipcu 1945 r. w świetle zachowanych dokumentów*, Rocznik Augustowsko-Suwalski, T. III , Suwałki 2003.

Gnatowska Helena, *PPR w województwie białostockim 1944-1948, rozwój i działalność,* Warszawa 1979.

Ks. Krahel Tadeusz, *Materiały do Dekanatu białostockiego w czasie II wojny światowej. List dziekana białostockiego ks. Aleksandra Chodyki do arcybiskupa wileńskiego Romualda Jałbrzykowskiego,* Studia Teologiczne 1992, nr 10.

Kułak Jerzy, *Białostocczyzna 1944-1945 w dokumentach podziemia i oficjalnych władz*, Warszawa 1998.

Kułak Jerzy, *Pierwszy rok sowieckiej okupacji. Białystok 1944-1945*, Białystok 1996.

Majecki Henryk, *Białostocczyzna w pierwszych latach władzy ludowej 1944-1948*, Warszawa 1977.

Tekst: Marek Kietliński
Skany: Jarosław Jasiński

ISBN 83-88097-69-5
Wydawnictwo PRYMAT
Białystok, ul. Zwycięstwa 26C lok. 7
tel. 869 14 87, 0602 766 304
www.prymat.stnet.pl, e-mail: prymat@stnet.pl

Obwieszczenie.

1. Zgodnie z uchwala Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego, jedynym srodkiem obiegowym na terytorjum Panstwa Polskiego bedzie zloty polski nowej emisji.

2. Do czasu ukazania sie zlotych polskich nowej emisji srodkiem obiegowym na wyzwolonych terenach sa:

a) zlote-emisji krakowskiej (Generalgubernatorstwa)
b) ruble (ZSRR)
c) marki (Rentenmark i Reichsmark).

3. Bank Polski wymieniac bedzie wymienione w p. 2 srodki obiegowe na zlote polskie nowej emisji w stosunku 1:1.

4. Termin wymiany zostanie ogloszony w oddzielnym zarzadzeniu.

5. Nieprzyjmowanie wskazanych w p. 1 i 2 srodkow obiegowych podlega karze pienieznej do zlotych 200.— wzglednie karze aresztu do 4 tygodni.

Pelnomocnik Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego
na wojewodztwo Bialostockie
(—) Leonard Borkowicz mjr

Bialystok, dnia 9 sierpnia 1944 r